

АКТИВИЗИРАНЕ НА ПОЗНАВАТЕЛНАТА ДЕЙНОСТ НА УЧЕНИЦИТЕ ЧРЕЗ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАЧИ (в обучението по „Домашен бит и техника“ - II клас)

Недка Чолакова

СОУ „Св. Св. Кирил и Методий“,
Карнобат

Резюме. В статията се разглежда една педагогическа практика, свързана с активизиране на познавателната дейност на учениците по „Домашен бит и техника“ - II клас, с помощта на изпълнение на практическа работа. В тази връзка са представени два урока, в които учениците извършват конкретни трудови задачи, като самостоятелно изработват възли върху обръч и картичка за мама по случай 8 март.

Keywords: pedagogical practice, lesson, practice work, students, cognitive activity, Household and Domestic Appliances.

Активизирането на познавателната дейност на учениците в процеса на обучение има съществено значение за тяхното пълноценно развитие. Учебното съдържание по „Домашен бит и техника“ дава добри възможности за развитие на познавателната активност на малките ученици, тъй като е с ясно подчертан практически характер и децата имат възможност да извършват различни практически дейности при усвояване на учебния материал.

Съвременното разбиране на активизиране на познавателната дейност на учениците в процеса на обучение се отличава с няколко важни особености (Андреев, 1981):

- съдържанието на познавателната дейност, предвидено в учебните програми, все повече се свързва с личния опит на учениците и постиженията на науката и техниката;
- отличава се с повишаване относителния дял на самостоятелното овладяване на знания от различни източници;
- съпровожда се със засилване ролята на учителя като ръководител и организатор на учебния процес, увеличаване на управленските му функции в сферата на обучението.

Възможностите, с които разполага учителят, за да активизира познавателната дейност на учениците, са много. Могат да се посочат някои от тях като:

- *работа по образец* и моделиране;
- работа по проекти;
- поставяне на учениците в проблемни и/или емоционални ситуации (позволява да дискутират, проучват, прогнозира, анализират, обобщават, предлагат идеи и решения);
- „учене чрез откриване” (в процеса на практическата работа се включват дейности като наблюдение, провеждане на опити, събиране на данни, представяне на резултати;
- *самостоятелна работа по изпълнение на практически задачи*;
- подбор и разнообразие на теми, модели и изделия, опити, събиране на данни, представяне на резултати, които да съответстват на традициите и съвременния бит на хората, развитието на науката, техниката и технологиите.

В подкрепа на всичко казано дотук са представените два урока върху теми от учебника по „Домашен бит и техника” за II клас, в които са използвани: *работа по образец и самостоятелна работа по изпълнение на практически задачи* за повишаване познавателната активност на учениците. В тях учениците изпълняват конкретни трудови задачи, работят самостоятелно, проявяват творчество и инициативност.

Тема: „Възли върху обръч”

Обобщена тема: „Работа с материали и модули”

Материали и инструменти: прежда, лепило, ножица и картон

Понятия: възел, връзване, привързване, обръч, модулен елемент, комбиниране

Предварителна подготовка на учителя:

изработване на „пчелички”; осигуряване на предмети, изработени от прежда по подобен на изделията от урока начин.

Цел: да се активизира познавателната активност на учениците.

За осъществяване на целта се поставят следните **задачи**:

- *възлагане на самостоятелна работа* на учениците, като се използва състезателен елемент (изработването на различните видове възли върху обръч, като се спазва определен технологичен алгоритъм, който предварително е обяснен от учителя);
- *оценяване на самостоятелната работа* на учениците по предварително определени критерии: завършено изделие в рамките на регламентирания учебно време, самостоятелно определяне на творческия елемент (декорация или др.);
- *самооценка* (учениците поставят оценки на готовите изделия по същите критерии).

Съобщават се и критериите, по които ще се оценява работата на учениците като: точност на изработката и оригиналност на външния вид.

В началото на урока, както се изисква, се извършва проверка на работното място от децата под наблюдение на учителя. Следва съобщаване на учениците за предстоящ пролетен базар, което допринася за тяхната емоционална нагласа.

За да активизира второкласниците, учителят им съобщава, че в края на часа отборът-победител ще получи наградата „пчеличка”.

На децата се дава възможност да направят предложения за изделия или предмети, които биха изработили за предстоящия базар.

Учителят показва готови изделия на „възли върху обръч” и изисква от учениците да ги анализират и предположат от какви материали са изработени и с помощта на какви операции. За тяхно улеснение на дъската са написани различни видове операции, от които да предположат тези, които са подходящите за направата на изделието:

– лепене;	– биговане;
– връзване;	– прегъване;
– рязане;	– изкъсване.

Следва поставяне на темата: изработване “Възли върху обръч”.

Пред учениците се прави демонстрация от учителя за начина на изработването на изделието (последователността на операциите), като се обръща внимание на правилното изпълнение на операциите за получаване на късчета преди с еднаква дължина (навиването на преждата върху картончето да се извърши без стягане). Обръща се внимание при изравняване краищата на преждата, като я прегъват на две, да я разположат прегънатата върху чина, отгоре да поставят обръча и да вържат възела, като препъхнат краищата ѝ през бримката. Демонстрацията може да се извърши и от някое дете, което има достатъчно въображение и умения.

За да се активизира познавателната дейност на учениците, учителят възлага изпълнението на задачата да се извърши групово – класът е разделен на три групи по 7 деца. Всяка група прави по един от трите вида изделие (в учебника са дадени три модела, на които трябва да се направи украса с възли върху обръч), като учителя определя на всяка група вида модел, по който ще работят.

Дава се възможност на учениците да изберат самостоятелно основен вариант на комбиниране на цветовете и художествено оформяне на изделието. При окончателното оформяне на фигурката (връзване на отделните снопчета преди) учениците могат да работят по двойки, за да си помагат.

Прави се инструктаж за техниката на безопасност на труда (от учителя, а може да се питат и децата какво мислят по въпроса, как трябва да се предпазят).

Децата започват работа по изпълнение на поставената задача в съответната група. Всяка група е ентусиазирана да спечели, защото победителите печелят пчеличка (това е изрязана фигурка, която се дава от учителя при добро справяне с поставена задача по всеки предмет).

В края на урока се прави изложба, като се оценяват изработените изделия по точност на изработката и оригиналност на външния вид. Поощряват се самостоятелността, естетиката и творчеството. Определя се групата, справила се най-добре.

И тъй като задачата има и състезателен характер по отношение на естетическия вид и творчеството, децата са мотивирани, не липсват емоциите и голямото желание за включване в изпълнението на задачата.

Тема: „Картичка”

Обобщена тема: „Конструиране и моделиране”

Материали и инструменти: лепило, молив, картон, ножица, линия

Понятия: подвижно съединяване, подвижен елемент, елемент, променящ формата си.

Предварителна подготовка на учителя:

– осигуряване на табло, на което ще се поставят донесените от децата поздравления за картичките;

– различни видове картички по случай 8 март.

Цел: Да се активизира познавателната активност на учениците.

Задачи:

– *работа по образец и моделиране* – в хода на урока учениците анализират конструкцията на модела;

– *поставяне на учениците в проблемни и/или емоционални ситуации* (позволява да дискутират, проучват, прогнозират, анализират, обобщават, предлагат идеи и решения) – дискутират се начините за уважение към близки и познати, предлагат идеи за поздравителен текст на картичката;

– *самостоятелна работа по изпълнение на практически задачи* – изработване на картичка за празника на мама, като се спазва определен технологичен алгоритъм, който предварително е обяснен от учителя; проследяване последователността на работа;

– *развиване на умения и качества като:* **сръчност** – за да се изработи картичката за един учебен час; **точност** – правилно извършване последователността на операциите; **естетически вкус** – чиста, красиво оформена и надписана картичка; **критичност при изработване на картичката през различните етапи** – спазване на всички изисквания, дадени от учителя при изработването на картичката;

– *формиране на умения за оценяване работата и изработените изделия по няколко критерия:* завършено изделие в рамките на регламентираното учебно време, точно изрязване, правилно залепване и лесно отваряне и затваряне на картичката, за да се определи кои ученици са ги спазвали.

Урокът започва с песен за мама, с която се цели да се създаде емоционална нагласа у учениците. Провежда се дискусия, насочена към децата да по-

мислят и за причината да се изпее точно тази песен (наближаващия празник на мама - 8 март).

Дискутират се начините за проява на внимание и уважение към Мама по повод нейния празник. Мотивация за децата е възможността да изработят и изненадат приятно своите майки с поздравителна картичка. На табло са поставени няколко вида поздравления за картички, предложени от децата. Те трябва да изберат картичка за своята майка. Тази задача е поставена предварително – всяко дете да донесе текст за поздравителна картичка. Всички са изключително мотивирани, защото желаят да зарадват майките си. След всичко това учителят вербално поставя темата “Картичка” и я записва на дъската. Показва и други картички с подвижни елементи. Съвместно с децата се анализира конструкцията и последователността на работа. Обръща се внимание на изискването за точност при съединяване на елементите с оглед на правилното отваряне и затваряне на картичката. Прави се демонстрация на изработката, като се обяснява, че за правилното действие е необходимо не само правилно съединяване на елементите на определените за това места, но е необходимо и точно биговане. Показват се две картички, едната от която е с неправилно съединени елементи. Задачата на учениците е да открият каква грешка е допусната, за да я избегнат при изработването на техните картички. Определят се критериите и показателите за качеството на изделието – точно изрязване, правилно залепване и лесно отваряне и затваряне.

Задължително се прави инструктаж за безопасна работа – децата си припомнят правилата при работа с ножичката, как се работи и как се подава на другарчето, ако се наложи. В случай на нужда учителят прави текущ инструктаж, ако в процеса на работа децата допускат някои грешки.

В края на часа децата надписват картичките и се прави изложба. Оценява се по определените критерии. Преценката на учителя е винаги положителна, като се стимулират всички ученици. Поощрява се и творческото решение в изделието. Тук наградата на учителя за всички справили се ученици е *печатче*, което той поставя на самата картичка – така Мама разбира, че нейното дете е вложило старание при изработването на нейния подарък и е получило наградата на учителя.

Активизирането на познавателната дейност на учениците в процеса на обучение има огромно значение за пълноценното им развитие, за формиране на цялостната им личност. Ето защо в последно време тенденцията да се отделя все по-голямо внимание на средствата и начините за активизиране на познавателната дейност става доминираща тенденция в дидактическите изследвания. Вниманието на специалистите се фокусира към възможностите за мобилизиране на собствените усилия на учениците в процеса на усвояване на знанията. Съвременната дидактика осъзнава факта, че най-трайни и функционални са онези познания, които ученикът усвоява чрез собствените си усилия (Андреев, 1981).

ЛИТЕРАТУРА

Андреев, М. (1981). *Дидактика*. София: ДИ „Народна просвета”, 149-151.

ACTIVATING THE COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS BY IMPLEMENTING THE PRACTICAL TASKS (In Household and Domestic Appliances teaching – 2 nd grade)

Abstract. In this article is viewed a pedagogical practice which is connected with activating of students’ cognitive activity in “Home craft” classes-2nd grade with the help of realizing practical tasks. Two lessons connected with this practice are presented here; students do particular self-dependent tasks – they tie knots on rings and make congratulatory cards for Mother’s day.

Nedka Cholakova

✉ Sv. sv. Kiril and Metodii High School
8400, Karnobat, Bulgaria
e-mail: neduna74@abv.bg